

Beyond Interpretation

Einde van de interpretatie en nieuw begin

My own view is that it is most useful to see 'literature' as a name which people give from time to time for different reasons to certain kinds of writing within a whole field of what Michel Foucault has called 'discursive practices', and that if anything is to be an object of study it is this whole field of practices rather than just those [...] labelled 'literature'.¹

There are many tasks that confront criticism, many things we need to advance our understanding of literature, but one thing we do not need is more interpretations of literary works.²

Welke plaats heeft het interpreteren van literaire teksten binnen de actuele ontwikkelingen in de literatuurwetenschap? In die vraag zijn in feite twee vragen besloten: welke ontwikkelingen zijn actueel en belangrijk (eerste vraag) en welke plaats heeft het interpreteren van literaire teksten daar dan in? Laat ik beginnen met het noemen van een viertal ontwikkelingen die mij actueel en belangrijk toeschijnen.

Ten eerste lijkt de bloei van 'cultural studies' en daarmee verbonden de grote belangstelling voor *visuele* cultuur een belangrijke zaak. Ten tweede zie ik een voorzichtige consolidatie van vrouwenstudies/genderstudies, en daarmee verbonden een nieuw denken over epistemologie en ethiek van de literatuurwetenschap. Ten derde valt de opkomst van de postkoloniale kritiek moeilijk over het hoofd te zien, die evenals vrouwenstudies/genderstudies een fundamentele kritiek impliceert op de geldigheid van een aantal traditioneel-gevestigde literair-wetenschappelijke theorieën en praktijken. En ten slotte zie ik bij andere wetenschappen (antropologie, psychologie en andere sociale wetenschappen, filosofie en theologie, de levenswetenschappen en zelfs de technische wetenschappen) een toenemende belangstelling voor literatuurwetenschappelijke vraagstellingen en methoden.³ Er is onmiskenbaar behoefte aan het instrumentarium waarmee teksten—niet alleen literaire teksten—kunnen worden begrepen en ontrafeld. Het inzicht dringt door dat 'data' bijna altijd *tekstuele* data zijn: gewone mensen, politici en wetenschappers beschrijven of bespreken hun opvattingen en theorieën in taal, verhaal en vertoog. Deze 'inhoud' gaat niet aan de tekstuele verpakking vooraf, maar komt pas daarbinnen tot stand. Het subject is zelf talig, retorische figuren bepalen de opbouw van elk betoog, werkelijk-

¹ Terry Eagleton, *Literary Theory, An Introduction*, Oxford: Basil Blackwell, 1990 (oorspr. 1983), 205.

² Jonathan Culler, 'Beyond Interpretation', in *The Pursuit of Signs, Semiotics, Literature, Deconstruction*, Londen etc.: Routledge & Kegan Paul, 1981, 6.

³ Zie bijvoorbeeld Radboud Engbersen, Thijs Jansen, Willem Witteveen (red.) *Het retorische antwoord*. Utrecht: Stichting Grafiet, 1991 voor een interdisciplinaire verkenning van retorica in literatuur/literatuurwetenschap, recht en economie. In hun studie voor de rijksoverheid, *Armoede in de maatschappelijke verbeelding (1945-1990)*, Een retorische studie, Leiden/Antwerpen: Stenfert Kroese, 1991, onderzoeken Engbersen en Jansen het maatschappelijk vertoog over armoede in Nederland, en de wijze waarop dat vertoog armoede in verschillende gedaanten construeert.

heidsvisies zijn talig bemiddeld: kortom de 'linguistic turn' en de 'rhetorical turn' die in deze eeuw hun beslag kregen beginnen nu bijna alle wetenschappen diepgaand te beïnvloeden.

Welke plaats heeft het interpreteren van literaire teksten binnen deze vier ontwikkelingen? Daarop kan ik alleen maar per geval antwoord geven, maar één ding blijft in die vier antwoorden constant: het vasthouden aan *literatuur* als het enige object van de literatuurwetenschap zal de literatuurwetenschap marginaliseren, en eerder *buiten* de hierboven geschetste ontwikkelingen plaatsen dan erbinnen. Wanneer literatuurwetenschappers zich zouden (blijven) beperken tot de literaire tekst als hun enige object zouden culturele studies hen alras dramatisch overvleugelen, zouden feministische en postkoloniale critici zich afwenden en zich aansluiten bij voornoemde culturele studies, en zouden literatuurwetenschappers nooit meer op de thee worden genood bij filosofen, theologen, antropologen en andere sociale wetenschappen, om van de bio- en technische wetenschappen maar te zwijgen.

Wat de vier door mij geschetste ontwikkelingen alle op hun eigen wijze doen is literatuur als normatieve vastomlijnde categorie teksten—die gescheiden kan worden van populaire, of visuele, of nietgecanoniseerde, of nietfictionele teksten—min of meer negeren. Binnen 'cultural studies' is de categorie 'literatuur' opgegaan in de ruimere categorie van de culturele tekst. Binnen vrouwenstudies en in de postkoloniale kritiek is het object 'literatuur' besproken als een uitsluitende en etnocentrische categorie. De vragen die daar gesteld worden hebben minder betrekking op de literaire aard van het object, dan op de culturele constructie van sekse, kleur, natie en andere hiërarchisch ingevulde knooppunten van persoonlijke en collectieve identiteit, die in teksten op exemplarische wijze kan worden bestudeerd. In de theoretische en methodologische aardverschuivingen die vele wetenschappen onder invloed van de 'linguistic' en 'rhetorical turn' ondergaan, gaat de aandacht vooral uit naar de literatuurwetenschappelijke kennis van *taal en tekst*, veeleer dan naar de kennis van het specifiek literaire.

Hoe moet het dan verder met de *literaire* tekstinterpretatie? Wanneer we dat vragen aan de beoefenaren van 'cultural studies', vrouwenstudies, etnische studies en methodologisch in ons geïnteresseerde collega's uit andere wetenschapsgebieden zouden deze alle in koor roepen: leve de tekstinterpretatie, maar maak U wat ons betreft niet druk om de *strikt-literaire* variant daarvan. Binnen alle door mij genoemde terreinen wordt druk geïnterpreteerd. Bij 'cultural studies' gaat het niet alleen om stripverhalen, boeketreeksen, televisieseries en Hollywoodfilms, maar om een nog altijd aanwassende stroom van nieuwe objecten—van Benson & Hedges-advertenties tot het sex-appeal van de scooter, van punk-cultuur tot de politieke aantrekkingskracht van Malcolm X,

van reclameteksten voor toeristen tot de Lundia-catalogus, van Body-builderfoto's tot gender-bending in de popmuziek.⁴ Bovendien gaat het niet alleen om de interpretatie van tekst, beeld en klank, maar ook om studie van gedragsvormen, instituties en materiële cultuur.⁵ Men kan het werk niet aan. Zowel vrouwenstudies als postkoloniale kritiek hebben eveneens gezorgd voor een hausse aan nieuwe interpretatie-activiteit. Het gaat daarbij niet alleen om nieuwe visies op gecanoniseerde teksten, maar evenzeer om het naar voren schuiven van andere, herontdekte of voordien uitgesloten tekstcorpora, waaraan ook nog eens nieuwe interpretatieve vragen worden gesteld. De theoretisch en methodologisch in ons vak geïnteresseerde collega's uit andere disciplines ten slotte, willen niets liever dan dat wij hen leren te interpreteren: hun oral histories, hun data die vaak tekstueel van aard zijn, hun filosofische en theologische bronnen en commentaren, hun standaardwerken, de talig bemiddelde wijze waarop zij tot hun kennis komen. Zij komen om onze narratologie, intertekstualiteit en kennis van de retorica. Leve de interpretatie, maar niet per se, en vooral niet alleen, van literatuur: dat lijkt mij een belangrijk resultaat van de confrontatie met een aantal actuele ontwikkelingen.

Maar wat moeten literatuurwetenschappers nu met zo'n resultaat? Wat is literatuurwetenschap zonder literaire tekstinterpretatie? Worden we geen *nowhere men and women* wanneer we ophouden gecanoniseerde literaire teksten te interpreteren? Mijns inziens niet. Ten eerste hoeven we er natuurlijk nooit helemaal mee op te houden. Zelf interpreteer ik graag poëzie, en nooit tot mijn verdriet. Voor het interpretatief exploreren van literaire teksten, vanuit welk theoretisch perspectief dan ook, zal ongetwijfeld altijd een publiek blijven. Ook doen onze interpretatieve technieken en vaardigheden het verbazend goed bij toepassing op andere dan literaire teksten: van foto's tot advertentie-teksten, van billboards tot liedjes. Ik heb getracht dat te laten zien in mijn laatste boek *In tekst gevat. Inleiding tot een kritiek van representatie*,⁶ waarin ik de methodes van literaire tekstinterpretatie ruimer tracht in te zetten: zowel op een groter corpus van culturele teksten, als ten dienste van bredere culturele vraagstellingen. Ten tweede zijn vele gerenommeerde literatuurwetenschappers de drie eerste wegen die ik schetste al lang ingeslagen, en maakt de literatuurwetenschap dus al lang substantieel deel uit van cultural studies, vrouwen/genderstudies en postkoloniale benaderingen. Ook ik sloeg deze wegen in—de weg van vrouwenstudies/genderstudies in mijn proefschrift *De lust tot lezen*⁷ en daarenboven die van cultural studies en postkoloniale kritiek in *In tekst gevat*. Ten derde zal het verlies aan identiteit aan de kant van de literaire interpretatie voor literatuurwetenschappers ruimschoots gecompenseerd worden door winst aan de kant van het besef een nieuwe centrale interdiscipline te zijn—een positie die ook wordt ingenomen door wetenschapsfilosofie, of vroeger door de statistiek. Literatuurweten-

4 Zie voor de auteurs van deze onderzoeken Maaike Meijer, *In tekst gevat, Inleiding tot een kritiek van representatie*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 1996, hoofdstuk 5, dat tevens een uitgebreidere visie op de ontwikkeling van 'cultural studies' geeft.

5 De traditionele hiërarchische scheiding tussen hoge en lage cultuur wordt daarbij niet langer erkend. Populaire cultuuruitingen, referentiële teksten, alledaags taalgebruik en sociale fenomenen worden bovendien met zoveel theoretische en methodologische toewijding bestudeerd, dat ze verschijnen als even belangwekkend, complex en polyinterpretabel als canonieke literaire teksten.

6 Zie noot 4.

7 Maaike Meijer, *De lust tot lezen, Nederlandse dichtersessen en het literaire systeem*, Amsterdam: Van Gennep, 1988.

schap is nu een leverancier van onmisbare methodologieën en theorie voor anderen. Ten vierde is literatuurwetenschap altijd meer geweest dan interpretatiekunde. Ook de theorie van de literatuurgeschiedenis, de literatuursociologie en diverse empirische richtingen behoren tot de literatuurwetenschap. De uitbreiding en verschuiving van het werkterrein, en het verlies van de centrale positie van de strikt-literaire interpretatie hoeft om deze vier redenen dus niet te worden betreurd.

Beyond Interpretation?

Hoeveel er de laatste vijftien jaar is veranderd in de plaats en de praktijk van de literaire tekstinterpretatie realiseerde ik me onlangs, bij het herlezen van een polemisch hoofdstuk van Jonathan Culler, 'Beyond Interpretation' uit 1981. Culler stelde daarin dat het overdonderend succes van het New Criticism in de afgelopen decennia had geleid tot "the widespread and unquestioning acceptance of the notion that the critic's job is to interpret literary works".⁸ Maar, zo stelt hij,

*to engage in the study of literature is not to produce yet another interpretation of King Lear [...]. There are many tasks that confront criticism, many things we need to advance our understanding of literature, but one thing we do not need is more interpretations of literary works.*⁹

⁸ Culler, 'Beyond Interpretation', 5.

⁹ *Ibidem*, 6.

We zouden veelomvattender en relevanter vragen moeten stellen, meent Culler, dan de vraag naar de betekenis van de individuele literaire tekst. Relevanter vragen zouden bijvoorbeeld zijn: wat is de maatschappelijke functie van literatuur? Beïnvloedt het lezen van literaire teksten het sociale bewustzijn? Hoe ziet een geschiedenis van de literatuur als institutie eruit? Hoe verhoudt het literaire vertoog zich tot andere vormen van vertoog via welke de wereld wordt geordend en betekend? Wat is de rol van de literatuur in de psychologische economieën van zowel de schrijver als de lezer? Wat is het effect van fictie? Waar blijft een omvattende theorie van het fictionele, een theorie over de (historische, psychologische, sociale) relaties tussen het fictieve en het werkelijke? Welk grensverkeer is er gaande tussen leven en kunst? Welke omzettingen en stijlfiguren bemiddelen dit verkeer? Waar blijft de typologie van vertogen, die het mogelijk maakt te denken over de relaties tussen literatuur en de andere vormen van vertoog?¹⁰

¹⁰ *Ibidem*, 6.

Nadat hij dit ambitieuze verlanglijstje op tafel heeft gelegd laat Culler overtuigend zien dat een aantal nieuwe bewegingen die zich in het verleden in oppositie tot het New Criticism aandienden (Northrop Frye's *Anatomy of Criticism*, de psycho-analytische literatuurkritiek en Stanley Fish's 'Affective Stylistics') spoedig verwerden tot de zoveelste nieuwe strategie van tekstinter-

pretatie, in feite tot thematische schema's. Uiteindelijk deden de nieuwkomers niet veel meer dan de liefkoosde thema's van de New Critics (goed en kwaad, liefde en haat, harmonie en strijd, etcetera) vervangen door mythische thema's (Frye), Oedipuscomplexen en andere psychologische structuren (de psychoanalytische interpreten) of het spel van verrassing dat de tekst met de lezer speelt (Fish). Zelfs Harold Blooms theorie van de totstandkoming van literaire teksten in strijd met de vaders werd alras weer omgebogen tot een interpretatief schema, en de deconstructie wordt door sommigen ook al "tamed by the critical assumption and made into a version of interpretation".¹¹ Het onbewust geaccepteerde dogma dat tekstinterpretatie het doel is van alle literatuurstudie blijft, stelt Culler, onder alle vernieuwingen overeind. Culler meent dat de literatuurwetenschap zich eindelijk zou moeten losmaken uit deze benauwende omhelzing van het New Criticism: vandaar zijn verlanglijstje.

11 *Ibidem*, 16.

Ik denk dat de neiging om van elk nieuw literair-theoretisch project weer een uitgestrekt interpretatie-ritueel te maken nog altijd zeer sterk is. Inzoverre is Cullers betoog niet verouderd. Feministische en postkoloniale critici zouden zich dus ook serieus kunnen afvragen of wij niet op onze beurt bezig zijn met het aandragen van nieuwe thematische kernen (sekse, seksualiteit, raciale relaties, etniciteit), waarnaar wij in onze, zoveelste, interpretatie van *King Lear* op zoek zijn. Maar tegelijk zijn de veronderstellingen van deze vormen van tekstinterpretatie zo fundamenteel veranderd dat de vergelijking niet op gaat. De *tegenstelling* die Culler in 1981 nog aanbracht tussen literaire interpretatie aan de ene kant en de veelomvattender theoretische vragen die ik hierboven opsomde bestaat niet meer. Laat mij dit uitwerken voor 'cultural studies' en voor vrouwenstudies.

Interpretatie-nieuwe-stijl

'Cultural studies' overschreed niet alleen de grenzen tussen hoge en lage cultuur, maar introduceerde ook een fundamenteel verschil in benadering van de culturele tekst. Volgens de klassieke literatuur-/kunstopvatting was de tekst of het kunstwerk uniek. Kunst werd gezien als diametraal tegenovergesteld aan actualiteit en geconstrueerd als een autonoom domein van zin en schoonheid of waarheid. In culturele studies gaat het daarentegen niet om de uniciteit van een geïsoleerd, tijdloos kunstwerk, maar juist om het verband van de culturele tekst met andere cultuuruitingen, met eigentijdse sociale praktijken, met individuele lezers en groepen lezers, met verschillende contexten. De aandacht richt zich minder op historische als wel op eigentijdse teksten. Doel is het begrijpen van de pluriforme moderne cultuur en de moderne bestaanswijzen, in tegenstelling tot het ideaal van de klassieke cultuurstudie, die een gedegen, individueel-vormende kennismaking met vooral het verleden behelsde. In de cultural studies-benadering komt kennis van het heden niet alleen voort uit het

12 Er zijn ook historische culturele studies. Retrospectief zou men het onderzoek naar middeleeuwse volkscultuur (bijvoorbeeld Herman Pleij, *Het gilde van de blauwe schuit, Literatuur, volksfeest en burgermoraal in de late middeleeuwen*, Amsterdam: Meulenhoff, 1979) tot culturele studies kunnen rekenen. Het onderzoek naar recentere cultuur uitingen is echter veruit het omvangrijkst.

13 Sarah Franklin, Celia Lury and Jackey Stacey (eds.), *Off-Centre. Feminism and Cultural Studies*, Londen: Harper Collins, 1991 zien als overeenkomsten dat beide wortels buiten de universiteit hebben; beide zijn interdisciplinair, en als zodanig een uitdaging aan de conventionele disciplinegrenzen en academische machtsstructuren; beide verbinden ervaring met theorie. Beide ondergingen gedurende de laatste twintig jaar vergelijkbare epistemologische revoluties: op het marxisme en de Frankfurter Schule als inspiratiebron volgden semiotiek, psychoanalyse, poststructuralisme en postmodernisme. Zowel feministen als beoefenaars van culturele studies problematiseren het essentialisme van noties als 'ervaring' en 'identiteit', en zoeken naar manieren om recht te doen aan de complexe rol van cultuur in de reproductie van ongelijkheid.

Via een verschillende route hebben zowel feminisme als culturele studies zich ten slotte bevrijd van het economisch determinisme en zijn ze aan-

verleden, maar evenzeer uit het heden zelf. De analyse richt zich vaak op de effecten van culturele teksten: zowel effecten op de individuele lezer, wiens persoonlijke verlangens door de tekst worden aangesproken, als effecten op grotere specifiek benoemde lezersgroepen, die hun identiteit kunnen articuleren door bepaalde vormen van cultuurgebruik. Veel onderzoek wordt gedaan naar de wijze waarop effect kan worden getheoretiseerd en hoe het in ethnografisch veldwerk kan worden gemeten. De culturele tekst wordt gezien als actor, als maker van politieke en sociale realiteiten. Het gaat niet langer om het door immanente interpretatie zoeken van een in het werk besloten betekenis, maar om teksten in hun circulatie en functie, waarbij de lezers en kijkers als relatief eigenmachtige betekenisproducenten optreden. Culturele teksten worden geacht van cruciaal belang te zijn voor de constructie van identiteit en subjectiviteit, en voor de invoeging van het individu in sociale hiërarchieën. Representatie wordt gezien als een vorm van macht. Terwijl het aantal objecten zich, door het loslaten van het hoog/laag-onderscheid, sterk uitbreidt, veranderen dus ook de vragen die men aan deze objecten stelt. Die nieuwe vragen komen voort uit het engagement van culturele studies. Het gaat in culturele studies niet om het accumuleren van meer kennis over de bekende cultuurvormen van het verleden, maar om het begrijpen van hedendaagse nieuwe media, en van het culturele mechanisme van maatschappelijke en politieke veranderingen.¹² Er is, vooral in de Engelse traditie, vaak een politieke inzet. Of het onderwerp nu de aantrekkingskracht van Thatchers conservatisme is, dan wel de medische taal waarmee de foetus wordt voorgesteld als tegenstrever van de moeder, dan wel voedselpornografie of de teksten en muziek van de zwarte *rappers*: het onderzoek heeft vaak een maatschappelijke agenda. Wanneer we nog even terugkijken naar Cullers verlanglijst dan is duidelijk dat het precies *zijn* vragen zijn die de 'cultural studies'-interpretaties richting geven. Daarmee blijkt de tegenstelling tussen tekstinterpretatie enerzijds en meeromvattende, theoretische vragen anderzijds in feite te zijn overwonnen. Dit betekent dus geenszins het einde van de interpretatie, eerder een nieuw begin ervan. Deze interpretatie-nieuwstijl is anders. 'Cultural studies'-interpretaties zijn minder conventioneel van opbouw. Ze zijn fragmentarischer, worden veelvuldig onderbroken door theoretische reflectie en springen gemakkelijk naar andere vertogen. Ze zijn interdisciplinair. Ze hebben minder het karakter van een rituele interpretatie van één afzonderlijke tekst, dan van een verkenning van een genre, een fenomeen, een vertoog.

Vrouwenstudies en culturele studies hebben grote affiniteit met elkaar.¹³ Vrouwenstudies begonnen in een periode dat het normatieve cultuurbegrip nog volstrekt dominant was. Na het herontdekken van vrouwelijke auteurs, richtten zij zich al snel op de processen van canonvorming zelf. Zo kwamen de marginaliserende mechanismen van canonisering aan het licht, waaronder overigens

niet alleen vrouwelijke auteurs het loodje legden. De wijze waarop bepaalde culturele activiteiten symbolisch 'mannelijk' dan wel 'vrouwelijk' gelabeld werden, en daarmee een plaats in dan wel buiten de canon kregen, gaf inzicht in de werking van het seksesysteem als *bouwer* van culturele hiërarchieën. Feministische critica's hadden dus weinig redenen om in het hoog/laag-onderscheid te blijven geloven. Dat onderscheid werd eerder bestudeerd dan aangehangen. In hun speurtochten naar 'vrouwencultuur' stuitten feministes bovendien vaak op domeinen van cultuur die interessant maar niet gewaardeerd waren: de 'sentimental novel',¹⁴ de 'damesroman'¹⁵, het middeleeuwse vrouwenlied,¹⁶ het sprookje, het epistolaire genre, enzovoort. Vrouwenculturen werden, inclusief de processen van (de)canonisering die zij doormaakten, in kaart gebracht: dergelijk feministisch cultuuronderzoek kan beschouwd worden als culturele studies *avant la lettre*.

Affiniteit tussen vrouwenstudies en culturele studies blijkt ook uit de benadering van de tekst. Van het begin af aan was het feministes niet zozeer te doen om het kunstwerk als geïsoleerd esthetisch object, als wel om de relatie tussen tekst en seksesysteem. Het ging hen om het verband van de tekst met andere cultuuruitingen, met eigentijdse sociale praktijken, met individuele lezers en met groepen lezers, met de constructie van identiteiten en machtsposities. De tekst werd onder andere opgevat als exponent of symptoom van dominante dan wel subversieve culturele houdingen. De tekst werd ook gezien als *mede-product* van verschillende vormen van ongelijkheid. Tevens werd zij gehanteerd als kenbron voor vrouwelijke en andere niet-dominante identiteiten: de tekst kon fungeren als laboratorium voor de creatie van nieuwe subjectiviteit. Het gaat om inzicht in de constructie van sekse in cultuuruitingen, in hoe deze 'werken' in de wereld, in "how this two-sexed culture has produced gendered polarities which inform all its writings".¹⁷ De vragen hebben betrekking op de samenhang tussen sekse-ongelijkheid en andere vormen van ongelijkheid, op de verankering daarvan in tradities en conventies van representatie, op de relatie tussen representatie en sociale werkelijkheid. Ook hier kan gesteld worden dat het precies de hierboven door Culler gestelde theoretische vragen zijn, die richting geven aan vrouwenstudies-interpretaties. De tegenstelling tussen tekstinterpretatie en meeromvattende theorie is ook hier overwonnen. Ook hier is sprake van een volledig vernieuwde praktijk van interpretatie.

De interpretatieve praktijken van vrouwenstudies, *cultural studies* en postkoloniale benaderingen zijn niet meer te vergelijken met de *New Critical* erfenis. De klassieke literaire tekstinterpretatie moge op de tocht staan: de interpretatie is springlevend.

► **Maaike Meijer** is verbonden aan de vakgroep Vrouwenstudies Letteren van de Universiteit Utrecht.

gekomen bij vragen naar de culturele dimensies van de macht.

14 Jane Tompkins, *Sensational Designs: The Cultural Work of American Fiction 1790-1860*, Oxford: Oxford University Press, 1985.

15 Erica van Boven, *Een hoofdstuk apart, 'Vrouwenromans' in de literaire kritiek 1898-1930*, Amsterdam: Van Genneep/Sara, 1992.

16 Ria Lemaire, *Passions et Positions, Contribution à une sémiotique du sujet dans la poésie lyrique médiévale en langues romanes*, Amsterdam: Rodopi, 1987.

17 Adrienne Munich, 'Notorious signs, feminist criticism and literary tradition', in Greene, Gayle and Coppélia Kahn, *Making a Difference, Feminism Literary Criticism*, Londen/New York: Methuen, 1985, 238-259.